

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет будівництва та архітектури
Кафедра гуманітарної освіти

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА КУЛЬТУРИ»
ОП «АРХІТЕКТУРА ТА МІСТОБУДУВАННЯ»
спеціальність 191 «Архітектура та містобудування»
РВО перший (бакалаврський)

Галузь знань: **19 «Архітектура та будівництво»**

(шифр і найменування галузі знань)

Розробник: **Мазепа О.М., в.о. доцента, кандидат історичних наук**

Львів 2024

АНОТАЦІЯ КУРСУ

У межах зазначеного курсу здобувачі вищої освіти формують інтегральну та загальну компетентності, а саме формують уявлення про Україну та українство через призму українського культурного, державо- та націотворення в процесі історичного розвитку.

Програма навчальної дисципліни складається з 2 розділів:

1. Україна в давнину, Середньовіччі та ранньомодерний час
2. Україна в пізньомодерний час та в сучасній добі

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

4 кредити (120 год.): 48 год. аудиторної роботи, 72 год. самостійної роботи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія української державності» є вдосконалення гуманітарної підготовки здобувачів вищої освіти та виховання гідного громадянина-патріота України на основі формування цілісного об'єктивного уявлення про основні ментально-філософські, історико-політологічні та суспільно-економічні факти, процеси, явища української історії; суть історичного процесу, роль історичних персоналій у його творенні; шляхи та етапи розвитку історичних процесів на українських землях.

Основними завданнями вивчення дисципліни є набуття здобувачами вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК08. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Програмні результати навчання:

ПРН 01. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН 03. Застосовувати теорії та методи фізико-математичних, природничих, технічних та гуманітарних наук для розв'язання складних спеціалізованих задач архітектури та містобудування.

ПРН 06. Збирати, аналізувати й оцінювати інформацію з різних джерел, необхідну для прийняття обґрунтованих проєктних архітектурно-містобудівних рішень

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (зміст):

Лекція №1. Київська Русь.

Лекція №2. Українські землі в складі Литви і Речі Посполитої.

Лекція №3. Українська національна революція середини XVII ст.

Лекція №4. Україна в першій половині XIX ст.

Лекція №5. Україна на початку ХХ ст.

Лекція №6. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945).

Лекція №7. Україна в другій половині 40-80-х рр. ХХ ст.

Лекція №8. Україна на шляху побудови незалежної держави

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання, є лекції, семінарські заняття, консультації.

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як *лекції – бесіди і лекції-візуалізації. Лекція-бесіда* забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути увагу здобувачів вищої освіти до найбільш важливих питань теми лекції, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Лекція-візуалізація – візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядають технічними засобами навчання або аудіо-відеотехніки. При проведенні семінарських занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як робота у малих групах або дискусія.

Здобувачі вищої освіти працюють з друкованим інформативним матеріалом або з матеріалом мережі Інтернет, виконують усні та письмові завдання (контрольні питання або тести), виступають з доповідями і презентаціями, підготовленими як індивідуальні проекти. Програмою передбачено такі проекти для формування професійної компетентності: виступ за темою індивідуального науково-дослідного завдання (або з темою самостійного вивчення дисципліни) та виступ-інформування за темами семінарських занять (у вигляді презентації або реферату).

План лекційних занять з дисципліни «Історія української державності»

№ з/п	Тема, питання що вивчаються
1.	Тема 1. Київська Русь. <ol style="list-style-type: none">1. Початок формування суспільства і цивілізації на території України. Періодизація первісної культури2. Кочові племена та їхня роль у формуванні української культури3. Вплив культури античних міст-полісів Північного Причорномор'я на українську культуру4. Культура східних слов'ян.
2.	Тема 2. Українські землі в складі Литви і Речі Посполитої. <ol style="list-style-type: none">1. Вхідження українських земель до складу Великого князівства Литовського.2. Польська експансія на українські землі наприкінці XIV – XVI ст. Люблінська унія.3. Кримське ханство.4. Соціально-політична та культурна ситуація в литовсько-польську добу5. Мистецькі здобутки українського Ренесансу.
3.	Тема 3. Українська національна революція середини XVII ст. <ol style="list-style-type: none">1. Причини, характер, періодизація.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648-серпень 1657 р.). утворення Української гетьманської держави. 3. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (вересень 1657-червень 1663 р.). 4. Культура в роки національно-визвольної війни.
4.	<p>Тема 4. Україна в першій половині XIX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-економічний розвиток українських земель в складі Російської імперії. 2. Національне відродження в Україні. Кирило-Мефодіївське товариство. 3. Українська культура першої половини XIX століття. 4. Особливості розвитку української культури в західноукраїнських землях.
	<p>Тема 5. Україна на початку XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-економічний та національний розвиток. 2. Україна в роки першої російської революції 1905-1907 рр. 3. Західноукраїнські землі в другій половині XIX – на початку XX ст. 4. Українські землі в роки Першої світової війни.
6.	<p>Тема 6. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Проголошення автономії Карпатської України. Пакт Молотова – Ріббентропа. 2. Вхідження західноукраїнських земель до складу СРСР. 3. Бойові дії на території України в 1941-1942 рр. 4. Нацистський окупаційний режим в Україні та рух опору йому (радянський і націоналістичний). 5. Українська культура в роки радянсько-німецької війни. Звернення до українського історичного минулого.
7.	<p>Тема 7. Україна в другій половині 40-80-х рр. XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Повоєнна відбудова і розвиток України в 1945 – середині 50-х рр. XX ст. 2. Україна в умовах десталінізації (1956-1964). 3. Здобутки та втрати української культури в другій половині 40-х – першій половині 60-х рр. 4. Україна в добу застою (1965-1985). 5. Україна і процес перебудови в СРСР (квітень 1985-серпень 1991). 6. Українська культура другої половини 60– середини 80-х років.
8.	<p>Тема 8. Україна на шляху побудови незалежної держави.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організація державного та політичного життя. 2. Формування національної економічної системи. 3. Зовнішня політика України та її роль в системі міжнародних відносин. 4. Релігійне та етнонаціональне життя в незалежній Україні. 5. Основні тенденції розвитку сучасної української культури.

**ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
«Історія української державності та культури»**

1.	<p>Первісне суспільство та перші державні утворення на території України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок формування суспільства і цивілізації на території України. Періодизація первісної культури 2. Кочові племена та їхня роль у формуванні української культури 3. Вплив культури античних міст-полісів Північного Причорномор'я на українську культуру 4. Культура східних слов'ян.
2.	<p>Київська Русь.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець IX – кінець X ст.). 2. Піднесення і розквіт Київської Русі. Запровадження християнства на Русі та його роль у розвитку культури 3. Політична роздрібненість Київської Русі. Розвиток книжної справи, наукових знань і мистецтва Київської Русі. 4. Історичні умови розвитку культури доби Київської Русі.
3.	<p>Галицько-Волинська держава.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Галицьке та Волинське князівство (XI-XII ст.). 2. Утворення Галицько-Волинської держави. 3. Галицько-Волинська держава за Данила Романовича Галицького та його наступників. 4. Містобудування та архітектурні традиції Галицько-Волинської держави.
4.	<p>Українські землі в складі Литви і Речі Посполитої.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вхід українських земель до складу Великого князівства Литовського. 2. Польська експансія на українські землі наприкінці XIV – XVI ст. Люблінська унія. 3. Кримське ханство. 4. Соціально-політична та культурна ситуація в литовсько-польську добу 5. Мистецькі здобутки українського Ренесансу.
5.	<p>Виникнення українського козацтва.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Феномен козацтва: генезис, характерні риси та особливості. 2. Запорізька Січ. 3. Бароко в архітектурі та мистецтві. Умови та тенденції розвитку української культури козацької доби. 4. Бароко в архітектурі та мистецтві.
6.	<p>Українська національна революція середини XVII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини, характер, періодизація. 2. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648-серпень 1657 р.). утворення Української гетьманської держави. 3. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (вересень 1657-червень 1663 р.) 4. Культура в роки національно-визвольної війни.

7.	<p>Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українська державність наприкінці XVII – на початку XVIII ст. 2. Колоніальна політика Російської імперії щодо України у XVIII ст. 3. Правобережна Україна наприкінці XVII – у XVIII ст. 4. Соціально-економічний та культурний розвиток України наприкінці XVII – у XVIII ст.
8.	<p>Україна в першій половині XIX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-економічний розвиток українських земель в складі Російської імперії. 2. Національне відродження в Україні. Кирило-Мефодіївське товариство. 3. Українська культура першої половини XIX століття. 4. Особливості розвитку української культури в західноукраїнських землях.
9.	<p>Україна в складі Російської імперії в другій половині XIX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Модернізаційні процеси в Російській імперії та Україна. 2. Суспільні течії та рухи другої половини XIX ст. 3. Соціально-економічний розвиток в пореформений період. 4. Українська культура в другій половині XIX ст.
10.	<p>Україна на початку XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Соціально-економічний та національний розвиток. 2 Україна в роки першої російської революції 1905-1907 рр. 3 Західноукраїнські землі в другій половині XIX – на початку XX ст. 4 Українські землі в роки Першої світової війни.
11.	<p>Українська національно-демократична революція (1917-1920).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лютнева революція в Росії та її вплив на Україну. Проголошення автономії України. 2. Культурний рух періоду Центральної Ради. 3. Розвиток української культури періоду Гетьманату Павла Скоропадського. 4. Соціокультурна ситуація в часи Директорії Української Народної Республіки. 5. Розвиток культури на західноукраїнських землях періоду ЗУНР.
12.	<p>Україна в складі СРСР (1922-1939).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. УСРР на початку 20-х рр. XX ст. Нова економічна політика. 2. Індустріалізація та колективізація сільського господарства. Голод 1932-1933 рр. 3. Розвиток культури в 20-30-х рр. XX ст. Політика коренізації. 4. Особливості культурного будівництва в умовах тоталітаризму (20–30-ті рр.). «Розстріляне відродження».
13.	<p>Західноукраїнські землі в 20-30-х рр. XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українські землі в складі Польщі. 2. Українські землі в складі Румунії. 3. Українські землі в складі Чехословаччини 4. Розвиток культури в міжвоєнний період на західноукраїнських землях.
14.	<p>Україна в роки Другої світової війни (1939-1945)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Проголошення автономії Карпатської України. Пакт Молотова – Ріббентропа.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Вхідження західноукраїнських земель до складу СРСР. 3. Бойові дії на території України в 1941-1942 рр. 4. Нацистський окупаційний режим в Україні та рух опору йому (радянський і націоналістичний). 5. Українська культура в роки радянсько-німецької війни. Звернення до українського історичного минулого.
15.	<p>Україна в другій половині 40-80-х рр. XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Повоєнна відбудова і розвиток України в 1945 – середині 50-х рр. XX ст. 1. Україна в умовах десталінізації (1956-1964). 2. Здобутки та втрати української культури в другій половині 40-х – першій половині 60-х рр. 3. Україна в добу застою (1965-1985). 4. Україна і процес перебудови в СРСР (квітень 1985-серпень 1991). 5. Українська культура другої половини 60– середини 80-х років.
16.	<p>Україна на шляху побудови незалежної держави.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Організація державного та політичного життя. 7. Формування національної економічної системи. 8. Зовнішня політика України та її роль в системі міжнародних відносин. 9. Релігійне та етнопонаціональне життя в незалежній Україні. 10. Основні тенденції розвитку сучасної української культури.

Завдання для самостійного вивчення навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми
1.	Історичні джерела та історіографія історії України.
2.	Назва, символіка, територія та кордони України
3.	Колонізаційні процеси та освоєння територій в Україні.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Трипільська культура на українських землях.
2. Основні напрями і форми зовнішньої політики Київської Русі та її наслідки.
3. Східнослов'янські союзи племен: їх розселення та процес об'єднання навколо Києва (VI – IX століття).
4. Перші етноси на території України: Кіммерійці. Скіфи. Сармати.
5. Політичний устрій Київської Русі (X - XIII ст.).
6. Основні етапи розвитку держави Київська Русь.
7. Утвердження християнства в Київській Русі та його значення у розвитку давньоруського суспільства.
8. Галицько-Волинська держава: особливості історичного розвитку.
9. Вхідження українських земель до Великого князівства Литовського.
10. Основні тенденції соціально-економічного, політичного та релігійного життя в українських землях у складі Великого князівства Литовського.
11. Польсько-Литовські унії та їх наслідки для українського народу.

12. Берестейська церковна унія: зміст та наслідки.
13. Виникнення та еволюція українського козацтва (до середини XVII ст.).
14. Запорозька Січ – суспільно-політичний устрій та військова організація.
15. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст.
16. Зовнішня політика гетьмана Б.Хмельницького.
17. Переяславсько-московській договір: причини, умови та політико-правове значення.
18. Козацько-гетьманська держава (XVII – поч. XVIII ст.): політико-адміністративний устрій, соціальна структура суспільства.
19. Руїна (60-80 рр. XVII ст.): причини, суть, наслідки.
20. Зовнішньополітичні орієнтації українських гетьманів у період Руїни.
21. Гетьманування І. Мазепи.
22. "Бендерська конституція" та "Вивід прав України" П.Орлика: політико-правові новації.
23. Ліквідація Запорозької Січі і подальша доля запорозького козацтва.
24. Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б.Хмельницького. Основні етапи та наслідки.
25. Гетьманщина в середині XVIII ст. Гетьманство Кирила Розумовського.
26. Гайдамацькі рухи. Коліївщина. (Соціальні та національні аспекти).
27. Кирило-Мефодіївське братство: ідеологія та програмні засади.
28. Політика російського самодержавства в царині національно-культурного життя України (XIX ст.).
29. Національно-культурне та громадсько-політичне життя на західноукраїнських землях в XIX ст.
30. Політизація українського громадського й національного руху на рубежі XIX - XX ст. Перші українські політичні партії.
31. I-IV Універсали Центральної Ради: еволюція українського державотворення.
32. Західноукраїнська Народна Республіка 1918-1919 рр. Взаємовідносини між УНР та ЗУНР.
33. Внутрішня та зовнішня політика Директорії.
34. Україна та українці в роки Першої світової війни.
35. Спроби десталінізації суспільного життя України в умовах хрущовської "відлиги".
36. ОУН - УПА в роки Другої світової війни та в повоєнний період.
37. Внесок українського народу в перемогу над фашизмом.
38. Національно-культурне відродження в Україні 20-х років XX ст.
39. Зміни політико-економічного курсу в СРСР наприкінці 20-х рр. та їх наслідки для України.
40. Боротьба за українську державність в 1917 - 1920 рр. Уроки та наслідки.
41. Утвердження радянської влади в Україні, її соціально-економічна та національна політика (1917 - 1920 рр.).
42. Зовнішня політика Центральної Ради. Брест-Литовський мирний договір.
43. Західноукраїнські землі в 20-і - 30-і роки XX ст.
44. Колективізація українського села, її особливості, методи здійснення, соціальні та демографічні наслідки.
45. Причини та наслідки голодомору в Україні (1932 - 1933 рр.).
46. Возз'єднання українських земель та "радянська" на західноукраїнських землях (вересень 1939 - червень 1941).
47. Інтегральний націоналізм як суспільно-політичне явище української історії: теорія та політика. (20 - 30-ті рр. XX ст.)

48. Німецько-фашистський окупаційний режим в Україні.
49. Всенародний рух опору на окупованій території в роки Великої Вітчизняної війни.
50. Ідеологічний наступ сталінізму на культурно-національну сферу суспільного життя України в повоєнний період.
51. Українська держава часів гетьманату П.Скоропадського: державнополітичний устрій та соціально-економічна політика.
52. Українське питання напередодні та на початку Другої світової війни.
53. Дисидентський рух в Україні 60 - 80-х років ХХ ст. Гельсінська група та спілка.
54. Відбудова та розвиток народного господарства УРСР в повоєнний період.
55. Наростання кризових явищ у суспільно-економічному розвитку УРСР в 70 -поч. 80-х рр. ХХ ст.
56. УРСР в умовах демократизації радянського суспільства (1985 – 1991 рр.).
57. Історичні обставини та основні етапи державотворення в Україні (90-і рр. ХХ ст.).
58. Основні напрямки зовнішньої політики України після проголошення незалежності.
59. Конституція України та її історичне значення.
60. Суспільно-політичні рухи та формування багатопартійності в Україні в умовах становлення її незалежності.

Методичне забезпечення курсу: Питання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи студентів відображені у методичних виданнях:

1. Мазепа О. Історія України. Методичні рекомендації до підготовки семінарських занять для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей. Дубляни, 2024. 29 с.
2. Мазепа О. Історія України. Методичні рекомендації до підготовки самостійної роботи для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей. Дубляни, 2024. 20 с.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. *Аркуша О.Г., Кондратюк К.К., Мудрий М.М., Сухий О.М.* Час народів. Історія України ХІХ століття : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 408 с.
2. *Бойко О.Д.* Історія України : посібник. Вид. 2-е, доп. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 656 с.
3. Історія України : підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина,

д.і.н., проф. *О. І. Гуржія*; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ЧДГУ, 2016. 644 с.

4. *Яковенко Н.* Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 3-тє вид., перероблене та розширене. Київ : Критика, 2006. 584 с.

Допоміжна

1. *Бодрухін В.М., Довжук І.В., Литвиненко В.Ф.* Нариси з історії Української державності (до кінця ХІХ століття). Луганськ : Східноукраїнський нац. ун-т, 2009. 135 с.
2. *Винокур І.С., Телегін Д.Я.* Археологія України : підручник. Вид. друге, доповнене і перероблене. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2008. 480 с.
3. *Грицак Я.* Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ-ХХ століття. Київ : Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
4. *Губарев В.К.* Історія України : універсальний ілюстрований довідник. Донецьк : ТОВ «ВКФ» «БАО», 2010. 576 с.
5. *Гуржій О.І., Чухліб Т.В.* Історія козацтва. Держава-військо-битви. Київ : Арій, 2011. 464 с.
6. *Гуржій О.І., Чухліб Т.В.* 100 великих постатей і подій козацької України. Київ : Арій, 2008. 464 с.
7. *Журавльов Д.В.* Визначні битви та полководці української історії. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 416 с.
8. *Касьянов Г.* Україна 1991-2007: нариси новітньої історії. Київ : Наш час, 2008. 432 с.
9. *Крालюк П.М.* Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях. Харків : Фоліо, 2020. 424 с.
10. *Литвин В.М., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г.* Історія України: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 957 с.
11. *Литвин В.М.* Історія України : підручник 3-тє доопрац. та доповн. вид. Київ : Наук. думка, 2009.
12. *Литвин В.М.* Україна : досвід та проблеми державотворення (90-і рр. ХХ ст.). Київ : Наукова думка, 2001. 560 с.
13. *Михальчук П.А.* Історія України : курс лекцій. Навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2009. 280 с.
14. *Мицик Ю., Бажан О.* Історія України. Київ : ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2015. 677 с.
15. *Плохій С.* Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 496 с.
16. *Полонська-Василенко Н.* Історія України: у 2 т. Т. 1 : До середини ХVІІ століття. 4-е вид., стереотипне. Київ : Либідь, 2002. 672 с.; Т.2 : Від середини ХVІІ століття до 1923 року. 4-е вид., стереотипне. Київ : Либідь, 2002. 608 с.
17. *Терський С.* Археологія України : середньовічна доба. Навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської Політехніки, 2017. 256 с.